

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-
ДОРОЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економічної теорії та права

Селезень С.В., старший викладач

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ
З ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

для студентів всіх спеціальностей
усіх форм навчання

Харків, ХНАДУ, 2008

Автобус – пасажирський автомобіль, з кількістю місць для сидіння більше дев'яти, з місцем водія включно. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Автовокзал – комплекс споруд для обслуговування населення, пасажирів і перевізника на кінцевих і вузлових пунктах маршрутів. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №176.

Аеростат – повітряне судно, легше за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою. Підпункт 2.1.2 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України 07.12.98 р. № 486.

Акваторія морського порту – відведені порту водні простори. Стаття 74 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року, №176/95-ВР.

Акт про несправність при перевезенні багажу – документ, що оформлюється авіаперевізником (авіакомпанією) у присутності пасажирів негайно після виявлення шкоди, завданої багажу, перевезення якого здійснювалося повітряними суднами одного чи декількох послідовних авіаперевізників (авіакомпаній). Цей акт підписується авіаперевізником (авіакомпанією) та пасажиром. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Акт про пошкодження багажу – документ, що складає авіаперевізник (авіакомпанія) у присутності пасажирів або без нього з метою констатації й описання характеру пошкодження багажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Багаж – означає будь-який предмет чи автомашину, що перевозяться перевізником за договором перевезення, за винятком: а) речей або автомашин, що перевозяться за договором фрах-

тування, коносаментом чи іншим договором, який стосується головним чином перевезення вантажів; Б) живих тварин; Стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Багаж авіаційний – особисті речі пасажирів або екіпажу, що перевозяться на борту повітряного судна за згодою з перевізником. Пункт 2 «Положення про взаємодію в контрольованій зоні аеропортів та авіапідприємств щодо забезпечення авіаційної безпеки», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 16 квітня 1997 р. № 140.

Багаж автомобільний – речі, вантаж, упаковані для відправлення транспортом і які перевозяться окремо від пасажирів. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №176.

Багаж залізничний – речі та інші матеріальні цінності, що відправляються пасажиром за окрему плату за наявності проїзних документів у багажному вагоні, який прямує в тому ж напрямку, що і пасажир. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року, №273/96-ВР.

Багаж понад норму – багаж, маса якого перевищує встановлену авіаперевізником (авіакомпанією) норму безкоштовного провозу багажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Багажна бирка – документ, що видається авіаперевізником (авіакомпанією) про визнання перевезення ним багажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року №526.

Багажна відомість – документ внутрішньовідомчого використання, що призначений для оформлення приймання та здавання зареєстрованого багажу (між особами, відповідальними за його збереження при перевезенні). Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Багажна квитанція – офіційна розписка, яка підтверджує прийняття багажу для перевезення. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Багажний вагон – спеціальний вагон пасажирського парку, придатний для прямування в пасажирському поїзді зі встановленою швидкістю. Має одне відділення для перевезення вантажу. Також обладнаний для проїзду обслуговуючого персоналу. Пункт 1.1 «Правил перевезення пошти та експлуатації поштових вагонів на залізницях України», затверджених Наказом Міністерства зв'язку і Міністерства транспорту України від 20.03.97 № 26/90.

Багажно-поштовий вагон – це вагон, одне із відділень якого пристосоване для перевезення багажу, а друге – для перевезення пошти.

Пункт 1.1 «Правил перевезення пошти та експлуатації поштових вагонів на залізницях України», затверджених Наказом Міністерства зв'язку і Міністерства транспорту України від 20.03.97 № 26/90.

Безномерна багажна бирка – документ, що видається авіаперевізником (авіакомпанією) на багаж, який не прийнятий до перевезення в багажних відсіках під відповідальність перевізника. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року №526.

Безпека руху поїздів – комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безаварійної роботи та утримання в постійній справності залізничних споруд, колій, рухомого складу, обладнання, механізмів і пристроїв. Стаття 11 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Бербоут-чартер – надання фрахтувальнику судна, не спорядженого і не укомплектованого екіпажем. Стаття 203 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Бирка «VIP» – розпізнавальна бирка, що закріплюється додатково до звичайної багажної бирки з метою позначення багажу

дуже важливих пасажирів. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Бирка «груповий рух» – розпізнавальна бирка, що закріплюється додатково до звичайної багажної бирки з метою позначення та виділення багажу, що належить групі пасажирів. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Бирка досильна – бирка для оформлення досилання багажу (незнайденого, незатребуваного, багажу, що відсилається). Заповнення граф бирки регулюється відповідним керівництвом, затвердженим Міністерством цивільної авіації СРСР 27.11.85. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Білетний касир – працівник підприємства, призначений на цю посаду або виконуючий його обов'язки згідно з наказом керівника підприємства. Розділ 2 «Інструкції про порядок обліку разових квитків на проїзд у міському електротранспорті та абонементних квитків на проїзд у міському громадському транспорті України», затвердженої Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 11.05.99 року № 116.

Буксирування – це транспортування механічним транспортним засобом іншого транспортного засобу, технічний стан якого не відповідає вимогам, що пред'являються до експлуатації транспортних составів, на жорсткому чи гнучкому зчепленні або способом часткового навантаження на платформу чи на спеціальне опорне пристосування. Пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094.

Вагон безпересадковий – пасажирський вагон, який прямує до станції призначення з двома або більше поїздами без пересадки пасажирів. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», зат-

верджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон зі змінним трафаретом – вагон у поїзді, обладнаний двома маршрутними дошками (трафаретами), продаж проїзних документів у який здійснюється не далі станції зміни трафарету і окремо від станції зміни трафарету. На першій вказується маршрут від станції відправлення поїзда до станції зміни трафарету, на другій – маршрут від станції зміни трафарету до станції призначення поїзда. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон купейний – вагон з окремими чотиримісними купе з місцями для лежання. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон м'який – вагон з окремими одномісними, двомісними (СВ) та тримісними купе з місцями для лежання. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року №297.

Вагон пасажирський спеціальний – пасажирський вагон, який в установленому порядку призначений в рейс за замовленням будь-якої юридичної або фізичної особи для перевезення групи пасажирів, багажу чи вантажобагажу. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон підвищеного комфорту – м'який або купейний вагон типової або спеціальної конструкції з наданням харчування та особливих умов і послуг. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон плацкартний – вагон із відкритими купе з місцями для лежання. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверд-

жених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагон штабний – вагон для перевезення пасажирів, обладнаний радіостанцією, радіовузлом, де знаходиться начальник поїзда, поїзний електромонтер. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вагони пасажирські – вагони, призначені для перевезення пасажирів. До числа таких вагонів належать також поштові, багажні, вагони-ресторани, службово-технічні (службові, клуби, санітарні, випробувальні та вимірювальні, лабораторії та інші спеціальні вагони пасажирського типу). Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Вантаж автомобільний – усі предмети з моменту їх прийняття для перевезення до видачі одержувачу. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Вантаж залізничний – матеріальні цінності, які перевозяться залізничним транспортом у спеціально призначеному для цього вантажному рухомому складі. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Вантаж повітряний – будь-яке майно, що перевозиться на борту повітряного судна, за винятком бортових припасів та багажу. Пункт 2 «Положення про взаємодію в контрольованій зоні аеропортів та авіапідприємств щодо забезпечення авіаційної безпеки», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 16 квітня 1997 р. № 140.

Вантажна митна декларація (ВМД) – заява, що містить відомості про товари та інші предмети і транспортні засоби та мету їх переміщення через митний кордон України або про зміну митного режиму щодо цих товарів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів. Пункт 2 «Положення

про вантажну митну декларацію», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 р. № 574.

Вантажне відправлення – предмети, відправлені фізичними чи юридичними особами, що надходять в Україну на адреси громадян, які не перебували за кордоном, або предмети, що відправляються за межі України на адреси фізичних чи юридичних осіб і власники яких не виїжджають за межі України (в країну, до якої відправляються предмети). До вантажних відправлень не відносяться предмети, що переміщуються через митний кордон України офіційними каналами поштового зв'язку («Правила митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України», затверджені Наказом Державного митного комітету України від 13 червня 1995 р. № 253). Вантажне відправлення – транспортні засоби (номерні вузли чи агрегати), що надходять в Україну на адреси громадян, які не перебували за кордоном, або транспортні засоби (номерні вузли чи агрегати), що відправляються за межі України на адреси фізичних чи юридичних осіб і власники яких не виїжджають в Україну. Розділ «Терміни ...» «Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України», затверджених Наказом Державної митної служби України від 25 червня 1999 р. № 393.

Вантажне місце – умовна одиниця вантажу для приймання його для перевезення або здачі вантажоодержувачу при здійсненні навантаження або розвантаження рухомого складу. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Вантажний контейнер – одиниця транспортного обладнання багаторазового використання, призначена для перевезення та короткочасного зберігання вантажів без проміжних перевантажень, зручна для механізованого навантаження та розвантаження, завантаження та вивантаження (внутрішній об'єм дорівнює 1 м³ і більше). Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Вантажні операції – навантаження вантажу на залізничний рухомий склад, вивантаження вантажу із залізничного рухомого

складу, сортування дрібних відправок та контейнерів, перевантаження, перевалка на транспортні засоби іншого виду транспорту (пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457). Вантажні операції – вантаження, вивантаження і перевантажування вантажу, завантаження і розвантаження транспортного засобу. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року №497.

Вантажобагаж – вантаж, що перевозиться в пасажирських і поштово-багажних поїздах. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Вантажовідправник автомобільного вантажу – будь-яка фізична або юридична особа, яка подає перевізнику вантаж для перевезення (пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України 14.10.97 р. № 363). Вантажовідправник – юридична або фізична особа, яка пред'являє перевізнику вантаж для перевезення автомобільним транспортом. Пункт 1.2 «Інструкції про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи», затвердженої Наказом Мінстату України і Мінтрансу України від 07.08.96 р. № 228/253.

Вантажовідправник залізничного вантажу – зазначена у документі на перевезення вантажу (накладній) юридична чи фізична особа, яка довіряє вантаж залізниці для його перевезення. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Вантажовідправник морського вантажу – будь-яка особа, яка діє від свого імені і виконує зобов'язання з відправлення вантажу за договором морського перевезення. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року №497.

Вантажоодержувач автомобільного вантажу – будь-яка фізична або юридична особа, яка здійснює приймання вантажів,

оформлення товарно-транспортних документів та розвантаження транспортних засобів у встановленому порядку (пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України 14.10.97 р. № 363). Вантажоодержувач – юридична або фізична особа, яка здійснює прийняття вантажу, доставленого автомобільним транспортом. Пункт 1.2 «Інструкції про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи», затвердженої Наказом Мінстату України і Мінтрансу України від 07.08.96 р. №228/253.

Вантажоодержувач залізничного вантажу – зазначена у документі на перевезення вантажу (накладній) юридична чи фізична особа, яка за дорученням вантажовідправника отримує вантаж. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Вантажопасажирський автомобіль – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення як пасажирів, так і вантажу. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Вантажопасажирські перевезення – це перевезення пасажирів з вантажем вантажопасажирськими автомобілями. Вантажопасажирські перевезення можуть виконуватись на замовлення або за встановленими маршрутами. Вимоги щодо організації вантажопасажирських перевезень встановлюються Мінтрансом. Пункт 14 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Ввізна вантажна митна декларація – заява, що містить відомості про товари та інші предмети і транспортні засоби, які ввозяться на митну територію України, мету їх ввезення з-за меж митного кордону України або про зміну митного режиму для таких товарів та інших предметів і транспортних засобів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів. Стаття 1 Закону України «Про гербовий збір» від 13 травня 1999 року № 643-XIV.

Велосипед – транспортний засіб, крім інвалідних колясок, що приводиться в рух мускульною силою людини. Пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094.

Вертоліт – повітряне судно, важче за повітря, що підтримується в польоті переважно за рахунок реакції повітря з одним або декількома основними гвинтами, що обертаються силовою установкою навколо осей, які знаходяться приблизно у вертикальному положенні. Підпункт 2.1.3 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. №486.

Вид руху – це пасажирські, вантажні та змішані перевезення. Пункт 3.17 «Положення про порядок видачі дозволів, що регулюють доступ експлуатантів на ринок авіаційних перевезень та робіт», затвердженого Наказом Державного департаменту авіаційного транспорту України від 24.04.96 р. № 118.

Види проїзних документів: повні, пільгові, безплатні, дитячі, групові, службові. У приміських поїздах та місцевих поїздах без нумерації місць у вагонах проїзним документом є квиток. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Відомчий транспорт – транспорт, до складу якого входять транспортні засоби підприємств, установ та організацій. Підприємства та організації, які мають відомчий транспорт, повинні забезпечувати його розвиток і утримання на рівні, що відповідає вимогам безпеки при наданні транспортних послуг. Відносини підприємств, які мають відомчий транспорт, з підприємствами, установами, організаціями та громадянами, яким вони надають транспортні послуги, та підприємствами транспорту загального користування регулюються кодексами (статутами) окремих видів транспорту. Стаття 36 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Відправник – особа, що передала або має передати заявлені у ВМД товари у розпорядження перевізника відповідно до договору перевезення для доставлення одержувачу, зазначена в транспортному документі або та, яка самостійно доставляє ці товари

одержувачу, не користуючись послугами перевізника. Пункт 1.7 «Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації», затвердженої Наказом Державної митної служби України від 09.07.97 р. № 307.

Власник повітряного судна – юридична або фізична особа, право власності якої на повітряне судно підтверджене відповідними документами. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Власник судна – суб'єкт права власності або особа, яка здійснює відносно закріпленого за нею судна права, до яких застосовуються правила про право власності. Стаття 20 Кодексу торговельного мореплавства України, 23 травня 1995 року, № 176/95-ВР.

Водій – особа, яка керує механічним або немеханічним транспортним засобом; погонич тварин, який веде їх за повід, прирівнюється до водія. Водієм є також особа, яка навчає керування безпосередньо у транспортному засобі (пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094).

Вокзал – комплекс спеціальних споруд, приміщень, обладнання, призначений для обслуговування пасажирів, надання їм платних та безплатних послуг, управління рухом поїздів та розміщення персоналу. До складу вокзального комплексу входять: посадкові платформи, пішохідні тунелі та мости, переходи через залізничні колії, багажні приміщення, частина прилеглої до споруди привокзальної площі. Залежно від обсягів роботи з відправлення пасажирів вокзали бувають позакласні, 1, 2 та 3 класу. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Втрата або пошкодження багажу – факт матеріальної шкоди, заподіяної тим, що багаж не було видано пасажирові в розумний строк після прибуття судна, на якому багаж перевозився або мав перевозитись, але не включає затримки, спричиненої трудовими конфліктами. Стаття 1 Афіньської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Втрата багажу – факт неприбуття багажу до аеропорту призначення, визнаний авіаперевізником (авіакомпанією) після закінчення ним розшуку багажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Газотранспортна система – система газопроводів, яка з'єднує продавця та споживача газу і включає магістральні газопроводи, газо-проводи-відводи, газорозподільні мережі, що перебувають на балансі у газотранспортних, газозбутових організацій або споживача (пункт 1 «Положення про порядок організації та проведення аукціонів із продажу природного газу», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14 вересня 1998 року № 1424).

Генеральні вантажі – різноманітні поштучні вантажі, металопродукція, рухома техніка, залізобетонні вироби і конструкції, контейнери, поштучні вантажі в транспортній тарі і упаковці, збільшені вантажні одиниці, великогабаритне устаткування і великовагові вантажі, лісові вантажі. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року № 497.

Головний пасажир – посадова особа України або іноземної держави, яка очолює делегацію. Пункт 3.10 «Положення про організацію та забезпечення польотів повітряних суден цивільної авіації літерними та підконтрольними рейсами», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 24.12.96 № 415.

Декларація про вантаж – документ установленого зразка, що вміщує транспортні характеристики вантажу та умови його безпечного морського перевезення, а також заяви вантажовідправника про належну підготовку вантажу до транспортування. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року № 497.

Депо – комплекс споруд, що забезпечують зберігання та технічне обслуговування рухомого складу. Пункт 1.1 «Правил експлуатації трамвая та тролейбуса», затверджених Наказом

Державного комітету України по житлово-комунальному господарству № 103 від 10.12.96 р.

Державне повітряне судно – повітряне судно є державним, якщо воно використовується на військовій, митній, прикордонній та міліцейській службах, а також для виконання мобілізаційно-оборонних завдань та зареєстровано у реєстрі державних повітряних суден. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Державний знак повітряного судна – знак, який складається з групи символів та визначає національну належність повітряного судна. Надається державі реєстрації Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО). Цей знак надається Укрaviaцією повітряним суднам, що реєструються у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Джерело підвищеної небезпеки – під цим терміном належить визнавати будь-яку діяльність, здійснення якої створює підвищену імовірність заподіяння шкоди через неможливість контролю за нею людини, а також діяльність по використанню, транспортуванню, зберіганню предметів, речовин і інших об'єктів виробничого, господарського чи іншого призначення, які мають такі ж властивості. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну діями таких джерел, має наставати як при цілеспрямованому їх використанні, так і при мимовільному прояву їх шкідливих властивостей (наприклад, у випадку заподіяння шкоди внаслідок мимовільного руху автомобіля). Пункт 4 Постанови Пленуму Верховного суду України № 6 від 27.03.92 року «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди».

Директива льотної придатності – обов'язковий для виконання документ, який встановлює профілактичні чи коригувальні дії або обмеження щодо льотної придатності або експлуатації авіаційної техніки. Пункт 1.5 «Правил видачі сертифікатів льотної придатності цивільних повітряних суден України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 435.

Диспетчер автотранспорту – особа, яка регулює рух транспорту чи роботу підприємства пасажирського автомобільного

транспорту. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Диспетчер електротранспорту – особа, яка регулює рух транспорту чи роботу підприємства міськелектротранспорту. Розділ 1 «Правил користування трамваєм і тролейбусом у містах України», затверджених Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18.11.1997 р. № 22.

Договір лізингу судна – угода, за якою власник судна (лізингодавець) зобов'язується передати фрахтувальнику (лізингоодержувачу) судно без екіпажу для використання з метою торговельного мореплавства на визначений термін, після закінчення якого до лізингоодержувача переходить право власності на судно. Лізингоодержувач зобов'язується сплатити лізингову плату, в яку включаються плата за користування судном і його вартість за договором морського лізингу. Договір лізингу українського державного судна може бути укладено лише з дотриманням вимог, передбачених статтею 17 Кодексу. Стаття 215 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір міжпортового буксирування – угода, за якою власник одного судна (буксира) зобов'язується за винагороду буксирувати інше судно або інший плавучий об'єкт з одного порту (пункту) до іншого порту (пункту). Стаття 232 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морського буксирування – угода, за якою власник одного судна зобов'язується за винагороду відбуксирувати інше судно чи плавучий об'єкт на певну відстань або буксирувати його протягом певного часу, чи для виконання маневру. Стаття 222 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морського круїзу – угода, за якою одна сторона – організатор круїзу зобов'язується здійснити колективну морську подорож (круїз) за певною програмою і надати учасникові круїзу всі пов'язані з цим послуги (морське перевезення, харчування, побутове та екскурсійне обслуговування тощо), а інша сторона –

учасник круїзу зобов'язується сплатити за це встановлену плату. Стаття 195 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морського перевезення вантажу – угода, за якою перевізник або фрахтівник зобов'язується перевезти доручений йому відправником вантаж із порту відправлення в порт призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачу), а відправник або фрахтувальник зобов'язується сплатити за перевезення встановлену плату (фрахт). Фрахтувальником і фрахтівником вважаються особи, що уклали між собою договір фрахтування судна (чартер). Стаття 133 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морського перевезення пасажирів – угода, за якою перевізник зобов'язується перевезти пасажирів і його каютний багаж у пункт призначення, а в разі здачі пасажиром багажу – також доставити багаж у пункт призначення і видати його уповноваженій на отримання багажу особі; пасажир повинен сплатити встановлену плату за проїзд, а при здачі багажу – і плату за провезення багажу. Перевезення охоплює час перебування пасажирів та його каютного багажу на судні, час посадки на судно і висадки, а також доставки пасажирів водним шляхом з берега на судно і назад, якщо плата за доставку входить у вартість квитка або якщо судно, що використовується для цього допоміжного перевезення, було надано перевізником. Перевезення іншого багажу, який не є каютним багажем, охоплює час з моменту прийняття його перевізником, службовцем або агентом перевізника на березі або на борту судна до моменту його видачі одержувачу або уповноваженій на одержання багажу особі. Стаття 184 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морського страхування – угода, за якою страховик зобов'язується за обумовлену плату (страхову премію) у разі настання передбачених у договорі небезпечностей або випадковостей, яких зазнає об'єкт страхування (страхового випадку), відшкодувати страхувальнику або іншій особі, на користь якої укладено договір, понесені збитки. Стаття 239 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір морської Іпотеки – угода, за якою будь-яке судно, зареєстроване у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, може бути закладено згідно з чинним законодавством судновласником (іпотечним заставодавцем) для забезпечення зобов'язання кредиторів (іпотечному заставодержателю). Іпотечним заставодержателем може бути будь-яка юридична або фізична особа України чи іноземної держави, якій відповідно до законодавства України може бути відчужено судно. Договір про іпотеку повинен бути укладений у письмовій формі, з обов'язковим зазначенням найменування, місцезнаходження сторін, суть вимоги, що забезпечується іпотекою, її розмір і термін виконання зобов'язання, оцінка і місцезнаходження судна, а також будь-які інші умови, щодо яких за заявою однієї із сторін повинна бути досягнута згода. Права і обов'язки сторін договору про іпотеку, а також порядок його оформлення визначаються законодавством держави іпотечного заставодержателя, якщо інше не встановлено угодою сторін. Іпотека не означає відчуження судна іпотечному заставодержателю, так само як іпотечний заставодавець не може розглядатися як особа, що втратила право власності на закладене судно. Статті 364, 365 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір перевезення – означає укладений перевізником або від його імені договір про перевезення пасажирів або у відповідному випадку пасажирів та його багажу. Стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Договір портового буксирування – угода, за якою буксир-власник за винагороду здійснює ввід у порт або вивід з порту суден та інших плавучих об'єктів виконання маневрів судна, що буксирується, швартовних та інших операцій у портових водах. Договір портового буксирування може бути укладено в усній формі. Стаття 229 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договір про перевезення вантажів – двостороння угода між перевізником, вантажовідправником чи вантажоодержувачем, яка є юридичним документом регламентування обсягу, терміну та умов перевезення вантажів, а також прав, обов'язків та відповідальності сторін щодо їх дотримання. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів

автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Договір фрахтування суден – за договором фрахтування судна на певний час судновласник зобов'язується за обумовлену плату (фрахт) надати судно фрахтувальнику для перевезення пасажирів, вантажів та для інших цілей торговельного мореплавства на певний час. Надане фрахтувальнику судно може бути укомплектоване екіпажем (тайм-чартер) або не споряджене і не укомплектоване екіпажем (бербоут-чартер). Стаття 203 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Договірний перевізник – особа, яка є стороною договору повітряного перевезення, укладеного з пасажиром чи відправником вантажу або з особою, яка діє від імені пасажирів або відправника вантажу. Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії».

Дорожній транспортний засіб (ДТЗ) – транспортний засіб, призначений для експлуатації переважно на автомобільних дорогах транспорту загального користування усіх категорій і сконструйований згідно з нормами. Пункт 1.3 «Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту», затвердженого Наказом Мінтрансу України від 30.03.98 р. № 102.

Дорожня багажна (вантажобагажна) відомість – перевізний документ установленної форми, який є письмовою угодою між відправником і залізницею про перевезення багажу чи вантажобагажу. Дорожня відомість супроводжує багаж чи вантажобагаж на всьому шляху перевезення до кінцевої станції призначення. Розділ 2 «Інструкції про порядок дій митниць та залізниць України при переміщенні через митний кордон України багажу та вантажобагажу в багажних вагонах пасажирських та поштово-багажних поїздів», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України і Державної митної служби України від 10.11.98 р. № 442/696.

Екіпаж морського судна. До екіпажу судна входять капітан, інші особи командного складу і суднова команда. Стаття 49 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Екіпаж повітряного судна – це особи авіаційного персоналу, яким у встановленому порядку доручено виконання певних обов'язків з керування і обслуговування повітряного судна при виконанні польотів. Екіпаж повітряного судна складається з командира, інших осіб льотного екіпажу та обслуговуючого персоналу. Усі члени екіпажу належать до льотного складу. Мінімальний склад льотного екіпажу встановлюється радником із льотної експлуатації цього типу повітряного судна. Польоти цивільних повітряних суден при неповному мінімальному складі екіпажу забороняються, за винятком випадків, спеціально передбачених у завданні на випробувальний політ. Стаття 35 Повітряного кодексу України від 4 травня 1993 року № 3167-ХП.

Експедитор з перевезення вантажів – працівник, який забезпечує виконання комплексу операцій транспортно-експедиторського обслуговування під час перевезення вантажів. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Експериментальне повітряне судно – судно, призначене для проведення випробувань, дослідно-конструкторських і науково-дослідних робіт (стаття 15 Повітряного кодексу України, 4 травня 1993 року, № 3167-ХП). Експериментальне повітряне судно до реєстрів не заноситься. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Експлуатант повітряних суден – особа, організація або підприємство, що експлуатують повітряні судна або пропонують послуги в галузі авіаційних перевезень і робіт. Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 28.01.99 р. №41.

Єдина транспортна система України – єдину транспортну систему України становлять: транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен), промисловий залізничний транспорт, відомчий транспорт, трубопровідний транспорт, шляхи сполучення загального користування. Єдина транспортна система повинна відповідати вимогам суспіль-

ного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки України. Стаття 21 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Залізниця – статутне територіально-галузеве об'єднання, до складу якого входять підприємства, установи та організації залізничного транспорту і яке при централізованому управлінні здійснює перевезення пасажирів та вантажів у визначеному регіоні транспортної мережі. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Залізнична станція відправлення – залізнична станція на території України, з якої починається переміщення товарів, що перебувають під митним контролем. Розділ 2 «Інструкції про порядок дій митниць та залізниць України при переміщенні через митний кордон України багажу та вантажобагажу в багажних вагонах пасажирських та поштово-багажних поїздів», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України і Державної митної служби України від 10.11.98 року № 442/696.

Залізнична станція призначення – залізнична станція на території України, де закінчується переміщення товарів, що перебувають під митним контролем. Розділ 2 «Інструкції про порядок дій митниць та залізниць України при переміщенні через митний кордон України багажу та вантажобагажу в багажних вагонах пасажирських та поштово-багажних поїздів», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України і Державної митної служби України від 10.11.98 року № 442/696.

Залізничний транспорт – виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності, видів діяльності тощо (стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт», 4 липня 1996 року, № 273/96-ВР). До складу залізничного транспорту входять підприємства залізничного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів,

рухомий склад залізничного транспорту, залізничні шляхи сполучення, а також промислові, будівельні, торговельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, технічні школи, дитячі дошкільні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації, підприємства промислового залізничного транспорту та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують його діяльність і розвиток. Стаття 22 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Залізничні під'їзні колії – колії, що з'єднані із загальною мережею залізниць безперервною рейковою колією і які належать підприємствам, підприємцям, організаціям та установам незалежно від форм власності, а також громадянам – суб'єктам підприємницької діяльності (далі – підприємство). Під'їзні колії призначено для транспортного обслуговування одного або кількох підприємств у взаємодії із залізничним транспортом загального користування. Пункт 64 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 року № 457.

Замінюючий перевізник означає особу, іншу ніж перевізник, яка, будучи власником, фрахтувальником чи оператором судна, фактично здійснює все перевезення чи його частину. Стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Замовлення на перевезення вантажів – документ, який подає вантажовідправник перевізникові на доставляння обумовленої партії вантажів в узгоджені терміни. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Замовник автоперевезень – вантажовідправник або вантажодержувач, який уклав із перевізником договір про перевезення вантажів. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. №363.

Замовник автотранспорту – юридична або фізична особа, для якої за її замовленням виконуються перевезення вантажів

автомобільним транспортом (транспортні послуги). Пункт 1.2 «Інструкції про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи», затвердженої Наказом Мінстату України і Мінтрансу України від 07.08.96 р. № 228/253.

Зареєстрований багаж – багаж, який прийняв авіаперевізник (авіакомпанія) під свою відповідальність для перевезення. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 р. №526.

Заява про морський протест – якщо в період плавання або стоянки судна мала місце подія, яка може бути приводом для пред'явлення судовласнику майнових вимог, капітан із метою забезпечення доказів для захисту прав і законних інтересів судовласників робить у встановленому порядку заяву про морський протест. Заява про морський протест повинна містити опис обставин події і заходів, вжитих капітаном для забезпечення цілості довіреного йому майна. Ст. 341 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Збори залізничні – цінові ставки, за якими проводяться розрахунки за виконання підприємствами залізничного транспорту робіт та послуг, пов'язаних із перевезенням вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Знищення багажу – фізичні чи хімічні зміни, через які багаж чи вантаж стає цілком знеціненим та не підлягає використанню. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року №526.

Зупинка автотранспорту – спеціально обладнаний пункт для посадки та висадки пасажирів. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 року № 176.

Зупинка електротранспорту – спеціально обладнаний пункт для посадки та висадки пасажирів. Розділ 1 «Правил користування

трамваєм і тролейбусом у містах України», затверджених Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18.11.1997 р. №22.

Ідентифікація судна – присвоєння судну назви, позивного сигналу при наявності обладнання зв'язку, а також, залежно від його технічної оснащеності, – ідентифікаційного номера суднової станції супутникового зв'язку і номера вибірного виклику суднової радіостанції. Порядок присвоєння судну назви та ідентифікаційного номера суднової станції супутникового зв'язку визначається Міністерством транспорту України. Порядок присвоєння судну позивного сигналу, номера вибірного виклику суднової станції визначається Міністерством зв'язку України. Стаття 21 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Каботаж – судноплавство поблизу узбережжя; флот прибережного плавання. Каботаж розрізняють малий (без виходу з територіальних вод України) та великий (з виходом із територіальних вод).

Камера схову – спеціально обладнане приміщення для короткочасного зберігання ручної поклажі, багажу пасажирів. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Капітан морського торговельного порту – посадова особа, яка здійснює державний нагляд за гарантуванням безпеки мореплавства у морському торговельному порту України. Пункт 1.2 «Положення про капітана морського торговельного порту України», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.05.97 р. № 171.

Каса квиткова – спеціально обладнане приміщення для оформлення проїзду пасажирів та повернення платежів за невикористані проїзні документи. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Категорія вагона – різновидність вагонів для перевезення пасажирів залежно від їх облаштування, кількості місць у вагоні та

умов проїзду. Вагони бувають: міжобласні – без купе з місцями для сидіння;

– загальні – з відкритими купе з місцями для сидіння; плацкартні – з відкритими купе з місцями для лежання; купейні – з окремими чотиримісними купе з місцями для лежання; м'які – з окремими одномісними, двомісними (СВ) та тримісними купе з місцями для лежання; фірмові – м'які, купейні, плацкартні та міжобласні вагони, що відповідають вимогам Положення про фірмові пасажирські поїзди та групи фірмових пасажирських вагонів, затвердженого Міністерством транспорту України; підвищеного комфорту – м'які або купейні вагони типової чи спеціальної конструкції з наданням харчування та особливих умов і послуг. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Каютний багаж – багаж, який знаходиться в каюті пасажирів або іншим чином знаходиться в його володінні, під його охороною чи його контролем. Стаття 1 Афіньської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Квиток – частина вартості проїзду, змінювана залежно від категорії вагона та поїзда, що компенсує витрати на переміщення вагона (пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України 28.07.98 року № 297). Квиток – документ, який на підставі договору перевезень посвідчує право пасажирів на користування автомобільним транспортом та перевезення за плату багажу (на міських маршрутах – це закомпостований абонементний або пільговий проїзний квиток). Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Квиток абонементний – документ для багаторазового проїзду пасажирів у приміському поїзді на визначений період. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Командир повітряного судна – особа, яка має спеціальність пілота (льотчика), а також підготовку і досвід, необхідні для самостійного керування повітряним судном цього типу і керівництва екіпажем (стаття 37 «Повітряного кодексу України» від 4 травня 1993 року, № 3167-ХІІ). Командир повітряного судна – пілот, відповідальний за керування повітряним судном та його безпеку протягом польотного часу. Підпункт 2.1.10 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. №486.

Командний склад судна – до цієї категорії, крім капітана, належать: помічники капітана, суднові механіки, електромеханіки, радіоспеціалісти, судновий лікар, боцман. До командного складу судновласник може віднести інших суднових спеціалістів. Стаття 49 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Кондуктор – особа, яка збирає плату за проїзд і забезпечує виконання правил автомобільних перевезень пасажирами (пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Кондуктор – особа, яка збирає плату за проїзд у трамваї (тролейбусі) та видає разовий квиток або абонементний талон пасажирові, перевіряє наявність документів на право проїзду. Розділ 1 «Правил користування трамваєм і троллейбусом у містах України», затверджених Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18.11.1997 р. № 22.

Коносамент чартерного перевезення – документ, у якому визначені умови чартерного перевезення і визначаються правовідносини між перевізником і одержувачем вантажу. Рейсовий чартер повинен містити основні реквізити: найменування сторін, судна і вантажу, порту відправлення або інші умови за згодою сторін. Статті 138, 140 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95 ВР.

Контролер – особа, яка здійснює контроль за оплатою проїзду і перевезенням багажу пасажирами ... (пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Контролер – особа, яка здійснює контроль за оплатою проїзду пасажирів і перевезенням багажу. Розділ 1 «Правил користування

трамваєм і тролейбусом у містах України», затверджених Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18.11.1997 р. № 22.

Контрсталійний час – встановлений угодою сторін додатковий після закінчення терміну навантаження (розвантаження) час очікування судном закінчення вантажних робіт. За відсутності угоди сторін, передбаченої частиною першою цієї статті, тривалість контрсталійного часу, а також розмір плати перевізнику за простій і розмір винагороди відправнику або фрахтувальнику за дострокове закінчення навантаження (розвантаження) визначаються відповідно до термінів і ставок, прийнятих у відповідному порту. Стаття 149 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Лист дорожній – документ, оформлений на транспортний засіб, який дає право на виїзд із депо і призначений для обліку роботи рухомої одиниці на лінії. Пункт 1.1 «Правил експлуатації трамвая та тролейбуса», затверджених Наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству № 103 від 10.12.96 р.

Літак – повітряне судно, важче за повітря, що приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого в польоті створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту. Підпункт 2.1.12 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. № 486.

Літерний рейс – спеціальний рейс, якому присвоюється літера «А» або «К». Пункт 3.1 «Положення про організацію та забезпечення польотів повітряних суден цивільної авіації літерними та підконтрольними рейсами», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 24.12.96 р. № 415.

Лоцманський збір – збір, що стягується із суден, які користуються послугами державних морських лоцманів; порядок стягнення і розмір лоцманського збору встановлюються Міністерством транспорту України за погодженням з Міністерством економіки України. Стаття 106 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Магістральний трубопровід – технологічний комплекс, що функціонує як єдина система і до якого входить окремий трубопровід з усіма об'єктами і спорудами, зв'язаними з ним єдиним технологічним процесом, або кілька трубопроводів, якими здійснюються транзитні, міждержавні, міжрегіональні поставки продуктів транспортування споживачам, або інші трубопроводи, спроектовані та збудовані згідно з державними будівельними нормами. Стаття 1 Закону України «Про трубопровідний транспорт» від 15 травня 1996 року № 192/96-ВР.

Маломірне судно – самохідне судно з головним двигуном потужністю менше 75 кінських сил і несамохідне судно валовою місткістю менше 80 реєстрових тонн, а також моторне судно (незалежно від потужності двигуна), парусне судно та несамохідне судно (гребний човен вантажопідйомністю 100 і більше кілограмів, байдарки вантажопідйомністю 150 і більше кілограмів, надувне судно вантажопідйомністю 225 і більше кілограмів). Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147. Маломірне судно – самохідне і несамохідне судно, довжина якого менше 18 м. Розділ 2 «Положення про підготовку та підвищення кваліфікації стернових-мотористів маломірних суден Держкомрибгоспу України», затвердженого Наказом Державного комітету рибного господарства України від 23.09.98 року № 129.

Маркування багажу, вантажобагажу – розміщення безпосередньо на вантажі спеціальної інформації про станцію, залізницю відправлення і призначення, даних про відправника, одержувача, особливостей поводження з вантажем. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України 28.07.98 року № 297.

Міжміські автомобільні перевезення – перевезення вантажів, що здійснюються за межі міста (населеного пункту) (пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363). Міжміські перевезення – внутрішньообласні перевезення за маршрутами, довжина яких перевищує 50 км і які проходять у межах Автономної Республіки Крим, обласні та міжобласні перевезення за маршрутами, довжина

яких перевищує 50 км і які виходять за межі Автономної Республіки Крим, області (пункт 14 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Міжміські автомобільні перевезення – внутрішньообласні і міжобласні перевезення за межі міста (іншого населеного пункту) на відстань більшу як 50 км. Пункт 5 «Статуту автомобільного транспорту Української РСР», затвердженого Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року №401.

Міжнародна повітряна лінія – умовна лінія, що зв'язує погоджені авіаційними адміністраціями початковий та кінцевий пункти, між якими здійснюється регулярне міжнародне повітряне сполучення. У двосторонніх Угодах про повітряне сполучення міжнародна повітряна лінія має назву «договірна лінія». Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 28.01.99 р. №41.

Міжнародне залізничне сполучення – перевезення пасажирів, вантажів, багажу, вантажобагажу та пошти між Україною та іноземними державами. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Міжнародне перевезення – перевезення, при якому відповідно до договору перевезення місце відправлення і місце призначення розташовані в двох різних державах або в одній державі, якщо згідно з договором перевезення чи передбаченим рейсом проміжний порт заходу знаходиться в іншій державі. Стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Міжнародні автомобільні перевезення – перевезення за маршрутами, які виходять за межі державного кордону (пункт 14 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Міжнародні автомобільні перевезення – перевезення за кордон або з-за кордону в СРСР. Пункт 5 «Статуту автомобільного транспорту Української РСР», затвердженого

Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року № 401.

Мікроавтобус – одноповерховий автобус із кількістю місць для сидіння не більше сімнадцяти, з місцем водія включно. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №176.

Мінімальний екіпаж – капітан, мінімальне число дипломованих офіцерів, дипломованих і недипломованих рядових членів екіпажу, які зобов'язані забезпечити в будь-який час безпеку людей, судна, вантажу, попередження забруднення довкілля та ефективну експлуатацію судна.

Пункт 2.1 «Положення про безпечне укомплектування екіпажами морських суден рибного господарства», затвердженого Наказом Державного комітету рибного господарства України від 05.05.99 року № 68.

Місцева повітряна лінія – це диспетчерський район або його частина, що являє собою коридор у повітряному просторі, обмежений за висотою та шириною, призначений для безпечного виконання польотів повітряними суднами і забезпечений аеродромами, засобами контролю та управління повітряним рухом. Стаття 9 Повітряного кодексу України від 4 травня 1993 року № 3167-ХП.

Місцеві автомобільні перевезення – це перевезення міські – в межах міста (іншого населеного пункту), приміські – за межі міста (іншого населеного пункту) і внутрішньорайонні (на території сільських районів) – на відстань до 50 кілометрів включно. Пункт 5 «Статуту автомобільного транспорту Української РСР», затвердженого Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року № 401.

Міський громадський транспорт – міський транспорт загального користування: автобус, метро, трамвай та тролейбус, що працюють на визначених маршрутах, за встановленими розкладом руху та тарифами. Розділ 2 «Інструкції про порядок обліку разових квитків на проїзд у міському електротранспорті та абонементних квитків на проїзд у міському громадському транспорті України», затвердженої Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 11.05.99 року № 116.

Міський електротранспорт – до його складу входять підприємства міського електротранспорту, що здійснюють перевезення пасажирів та вантажів, рухомий склад, трамвайні і тролейбусні лінії, ремонтно-експлуатаційні депо, службові приміщення, фунікулери, канатні дороги, ескалатори, заводи по ремонту рухомого складу і виготовленню запасних частин, споруди енергетичного господарства та зв'язку, промислові, ремонтно-будівельні, торговельні та постачальницькі організації, навчальні заклади, науководослідні та проектно-конструкторські установи, заклади охорони здоров'я, відпочинку, фізичної культури і спорту та інші культурно-побутові заклади і підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу міського електротранспорту. Стаття 34 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Міські перевезення – перевезення за маршрутами у межах території міста, іншого населеного пункту (пункт 14 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Міські перевезення – перевезення різнорідних за структурою вантажів у межах міста. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Морська арбітражна комісія – самостійна, постійно діюча арбітражна установа (третейський суд), що здійснює свою діяльність згідно із Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Морська арбітражна комісія вирішує спори, які виникають із договірних та інших цивільно-правових відносин, із торгового мореплавства, незалежно від того, чи є сторонами таких відносин суб'єкти українського та іноземного або лише українського чи тільки іноземного права. Зокрема, Морська арбітражна комісія вирішує спори, які виникають із відносин щодо фрахтування суден, морського перевезення вантажів, морського буксирування суден, морського страхування, лоцманської і льодової проводки, купівлі-продажу, застави та ремонту морських суден тощо. Пункти 1, 2 «Положення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України», додаток № 2 до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24 лютого 1994 року № 4002-ХІІ.

Морське страхове бюро є юридичною особою, яка діє на підставі цього Положення та установчого договору, погодженого з Укрстрахнаглядом та Державним департаментом морського та річкового транспорту. Бюро має відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, набуває майнових та особистих немайнових прав, має право виступати в суді, арбітражному та третейському судах, виконувати будь-які дії відповідно до укладених угод, що не суперечать законодавству, цьому Положенню та установчому договору. Пункт 1 «Положення про Морське страхове бюро», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 р. №561.

Морське судно – судно будь-якого типу, яке експлуатується у морському середовищі. Цей термін включає судна на підводних крилах, судна на повітряній подушці, підводні судна, самохідні плаваючі засоби і ті, що буксуються, а також платформи та інші штучно споруджені конструкції в морі (стаття 11 «Конвенції про захист Чорного моря від забруднення», вчиненої 21.04.92 р. в Бухаресті). Морське судно означає будь-яке судно, крім тих, що плавають тільки у внутрішніх водах, в межах захищених вод або в районах дії портових правил. Пункт 2.2 «Положення про безпечне укомплектування екіпажами морських суден рибного господарства», затвердженого Наказом Державного комітету рибного господарства України від 05.05.99 року № 68.

Морський порт – державне транспортне підприємство, призначене для обслуговування суден, пасажирів і вантажів на відведених порту території і акваторії, а також перевезення вантажів і пасажирів на суднах, що належать порту. Перелік морських портів України, відкритих для заходження іноземних суден, визначається Кабінетом Міністрів України та оголошується в Повідомленнях мореплавцям. На території порту можуть діяти підприємства та організації всіх форм власності, метою і видом діяльності яких є обслуговування суден, пасажирів і вантажів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Морський порт не має права перешкоджати діяльності цих підприємств і організацій на території порту, а також втручатися в їх господарську діяльність, за винятком випадків, передбачених законодавством України. На території України існують торговельні, рибні та інші

спеціалізовані морські порти. Стаття 73 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Морський транспорт – до його складу входять підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, порти і пристані, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту. Стаття 24 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Моряк – особа, що працює в будь-якій якості на борту судна по найму і включена до суднової команди. Пункт 1.1 «Правил визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на судах», затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 листопада 1996 р. №347.

Мотоцикл – двоколісний механічний транспортний засіб з боковим причепом або без нього, що має двигун з робочим об'ємом 50 см і більше. До мотоциклів прирівнюються моторолери, мотоколяски та механічні транспортні засоби, дозволена максимальна маса яких не перевищує 400 кг. Пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094.

Навалочний вантаж – будь-який вантаж, переважно однорідний за складом, що не є рідиною або газом, складається з суміші часток, гранул або будь-яких більш великих шматків речовини, який вантажиться у вантажні приміщення судна без застосування будь-яких проміжних видів тари. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року №497.

Надконтрсталійний час – під час завантаження судна у разі закінчення контрсталійного часу настає надконтрсталійний час, при цьому перевізник має право стягнути завдані йому подальшою затримкою судна збитки і відправити судно в рейс, якщо навіть весь обумовлений вантаж не навантажено на судно з причин, що не залежать від перевізника. При цьому перевізник зберігає право на

одержання повного фрахту. Стаття 150 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Надлегке повітряне судно (моторне) – повітряне судно, обладнане силовою установкою, з максимальною сертифікованою злітною масою не вище 450 кг і, згідно з експлуатаційною документацією, мінімальною швидкістю звалювання у посадочній конфігурації не більше 65 км/год. Моторні надлегкі повітряні судна за принципом керування поділяються на типи з балансним та аеродинамічним керуванням. Підпункт 2.1.15 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. №486.

Накладна залізнична – основний перевізний документ встановленої форми, оформлений відповідно до цього Статуту та Правил і наданий залізниці відправником разом із вантажем. Накладна є обов'язковою двосторонньою письмовою формою угоди на перевезення вантажу, яка укладається між відправником та залізницею на користь третьої сторони – одержувача. Накладна одночасно є договором на застава вантажу для забезпечення гарантії внесення належної провізної плати та інших платежів за перевезення. Накладна супроводжує вантаж на всьому шляху перевезення до станції призначення. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Національний повітряний перевізник – статус національного повітряного перевізника може бути наданий авіаційному підприємству, якщо: воно є юридичною особою згідно із законодавством України і основним видом діяльності його є авіаційні перевезення; більш як 50 відсотків належного йому майна перебуває у державній власності; його діяльність повністю відповідає вимогам Повітряного кодексу України (3167-12); повітряні судна, які експлуатуються ним на повітряних трасах, відповідають міжнародним технічним вимогам; воно має власний сертифікат експлуатанта, товарний знак, трилітерний код ІКАО, телефонну позначку та власну перевізну документацію; протягом останніх трьох років не має тяжких порушень щодо виконання польотів згідно з офіційними повідомленнями. Надання авіаційному підприємству статусу національного повітряного перевізника здійснюється на конкурсних засадах за поданням Мінтрансу на підставі

рішення Кабінету Міністрів України. Пункти 2-3 «Положення про національного повітряного перевізника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 1996 р. № 1397.

Національність судна – кожною державою визначаються умови надання своєї національності суднам, реєстрації суден на її території і права плавати під її прапором. Судна мають національність тієї держави, під прапором якої вони мають право плавати. Між державою і судном повинен існувати реальний зв'язок. Стаття 91 Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права, вчиненої у Монтего-Бей 10 грудня 1982 року.

Недостача багажу – зникнення окремого місця (місць) і/чи частини предметів і/чи речей із багажу пасажирів. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 р. № 526.

Незатребуваний багаж – зареєстрований багаж, який прибув у пункт/аеропорт призначення (зазначений у багажній бирці), але не одержаний пасажиром. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Незареєстрований багаж – будь-який багаж пасажирів, крім зареєстрованого, в тому числі ручна поклажа, що перевозяться на повітряному судні в багажних відсіках та салоні. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 р. № 526.

Непряме міжнародне сполучення – перевезення між Україною та іноземними державами з переоформленням транспортного документа в процесі транспортування. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Нерегулярні (чартерні) рейси (польоти) – до них відносяться чартерні польоти, які виконуються за плату або винагороду у відповідності з контрактом між експлуатантом і замовником, що не пов'язано з обов'язковим виконанням рейсу у

відповідності з розкладом руху. Перевезення реалізуються експлуатантом не на основі роздрібного продажу. Пункт 3.10 «Положення про порядок видачі дозволів, що регулюють доступ експлуатантів на ринок авіаційних перевезень та робіт», затвердженого Наказом Державного департаменту авіаційного транспорту України від 24.04.96 р. № 118.

Несамохідне судно – судно, рух якого забезпечується енергетичним джерелом, що знаходиться поза межами судна, або за допомогою фізичних зусиль людини. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147.

Несупроводжуваний багаж – предмети, що пересилаються їх власником (або за його дорученням іншою фізичною чи юридичною особою, як правило, транспортною організацією) і які перетинають митний кордон України окремо від власника (в тому числі транспортні засоби, придбані громадянами, отримані у подарунок, транспортні засоби, на які оформлено право користування, найняті в оренду, взяті напрокат, що будуть ввозитись в Україну власником під час його наступних поїздок за кордон або за його дорученням іншою юридичною чи фізичною особою) («Правила митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України», затверджені Наказом Державного митного комітету України від 13 червня 1995 р. № 253). До несупроводжуваного багажу відносяться предмети, що відправляються їх власником (або за його дорученням іншою фізичною чи юридичною особою) і перетинають митний кордон України окремо від власника (розділ 1 «Порядку митного оформлення несупроводжуваного багажу, що переміщується через митний кордон України», затвердженого Наказом Державної митної служби України від 08.10.99 року № 645). Несупроводжуваний багаж – транспортні засоби (номерні вузли й агрегати), що відправляються їх власником (або за його дорученням іншою фізичною чи юридичною особою, організацією) в Україну окремо від власника. Розділ «Терміни ...» «Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України», затверджених Наказом Державної митної служби України від 25 червня 1999 р. № 393.

Номерна бирка – документ (бланк суворої звітності, який має код перевізника, серію та шестизначний номер), який посвідчує відповідальність авіаперевізника (авіакомпанії) за несвоєчасну доставку, пошкодження (упаковки та/чи місткості), втрату багажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 р. №526.

Обсяг перевезень – кількість вантажу, перевезеного або заявленого вантажовідправником і прийнятого перевізником для доставки одержувачу (в тоннах). Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Оголошена цінність – вартість багажу, вантажобагажу, оголошена пасажиром при оформленні перевезення. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Оренда повітряного судна – засноване на договорі строкове платне користування повітряним судном, потрібне орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Орендар повітряного судна – юридична або фізична особа, яка орендує повітряне судно для здійснення підприємницької та іншої діяльності. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Пасажир авіаційного транспорту – особа, за винятком членів екіпажу, яка перевозиться на повітряному судні відповідно до договору повітряного перевезення. Пункт 2 «Положення про взаємодію в контрольованій зоні аеропортів та авіапідприємств щодо забезпечення авіаційної безпеки», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 16 квітня 1997 р. № 140.

Пасажир автомобільного транспорту – особа, яка користується транспортним засобом і знаходиться в ньому, але не причетна до керування ним (пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094). Пасажир – фізична особа, яка користується

транспортним засобом, але не причетна до керування ним. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Пасажир залізничного транспорту – фізична особа, яка користується залізничним транспортом на підставі особистого проїзного документа або є членом організованої групи осіб, яка проїздить на підставі придбаного групового проїзного документа. Пасажирами також вважаються особи, що здійснюють поїздку за посвідченням, якщо це передбачено законодавством України. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Пасажир морського транспорту – будь-яка особа, яка перевозиться на судні за договором перевезення або за згодою перевізника для супроводження автомашини або живих тварин, які є предметом договору перевезення вантажів, що не регулюється цією Конвенцією. Стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року.

Пасажир транзитний – пасажир, що здійснює пересадки на станціях і має документи на виїзд із пунктів пересадки, оформлені в пункті початкового відправлення. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Перевізник – юридична особа – власник або орендар вагона, який уклав договір на перевезення з пасажиром або відправником вантажобагажу або замовником організованої групи пасажирів (пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297). Перевізник – власник товарів або уповноважена ним особа, яка здійснює перевезення та безпосередньо володіє товарами протягом усього терміну їх переміщення між митницями (підпункт 1.3.4 «Положення про порядок контролю за переміщенням товарів та інших предметів між митницями на території України», затвердженого Наказом Держмитслужби України від 04.04.97 р. № 150).

Перевізник – особа, яка або від імені якої укладено договір перевезення, незалежно від того, чи здійснюється фактично перевезення ним самим чи замінюючим перевізником (стаття 1 Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року, складеної в Афінах 13 грудня 1974 року). Перевізник – спеціалізована транспортна організація або юридична особа, яка зобов’язується за договором перевезення і відповідно до транспортних статутів, кодексів і правил своєчасно доставити довірений предмет лізингу в пункт призначення, видати його лізингоодержувачу або іншій уповноваженій на одержання предмета лізингу особі і відповідальна до цього моменту за втрату, недостачу і псування предмета лізингу, що транспортується. Стаття 1 Конвенції про міждержавний лізинг, вчиненої в місті Москві 25 листопада 1998 року.

Перевізник автомобільний – будь-яка фізична або юридична особа, яка здійснює автомобільні перевезення вантажів на комерційній основі або за свій рахунок (пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363). Перевізник – юридична або фізична особа, яка має право користування транспортним засобом та відповідний спеціальний дозвіл (ліцензію) на діяльність, пов’язану з перевезенням пасажирів (пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176). Перевізник – юридична або фізична особа, яка виконує перевезення вантажів автомобільним транспортом на комерційній основі (тобто за плату і цей вид діяльності для неї може бути єдиним чи одним з інших) або для власних потреб. Пункт 1.2 «Інструкції про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи», затвердженої Наказом Мінстату України і Мінтрансу України від 07.08.96 р. № 228/253.

Перевізник-передавальник – авіаперевізник (авіакомпанія), який згідно з договором повітряного перевезення доставив пасажирів, багаж, вантаж або пошту в аеропорт трансферу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до

аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Перевізник-приймальник – авіаперевізник (авіакомпанія), який згідно з договором повітряного перевезення здійснює подальше перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти з аеропорту трансферу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Перевізні документи – накладна та інші залізничні документи на вантаж. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Перон – частина території вокзалу, на якій проводиться посадка та висадка пасажирів, завантаження та розвантаження багажних, поштових вагонів. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Питомий тариф (питома вартість транспортування) – вартість транспортування 100 ткм нафти відповідним маршрутом, ділянкою. Розділ «Терміни і визначення» «Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти», затвердженої Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30 липня 1999 року № 993.

Під'їзні колії – залізничні колії, які призначені для транспортного обслуговування одного або кількох підприємств, організацій та установ у взаємодії із залізничним транспортом загального користування. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Пішохід – особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу. До пішоходів прирівнюються також особи, які рухаються в інвалідних колясках без двигуна, ведуть велосипед, мопед, мотоцикл, везуть санки, візок, дитячу чи інвалідну коляску. Пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р № 1094.

Плавзасіб – будь-який засіб, що не є судном, але пристосований для пересування на ньому людей по воді: водний мотоцикл, водний велосипед, моторний гідродельтаплан, віндсерфінг та інші засоби, основні параметри яких не перевищують будь-якого параметра, встановленого для таких засобів Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними та Севастопольською міською державними адміністраціями. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147.

Планер – повітряне судно, важче за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту. Підпункт 2.1.21 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. № 486.

Планова тарифна виручка – кошти, необхідні для покриття експлуатаційних витрат на визначені види діяльності, сплати податків, обов'язкових платежів та відрахувань, утворення планового чистого прибутку. Розділ «Терміни і визначення» «Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти», затвердженої Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30 липня 1999 року № 993.

Повітряна лінія – авіаційний маршрут, на якому виконується перевезення пасажирів та (або) вантажу повітряними суднами на основі виконання регулярних рейсів, додатково з якими можуть виконуватись і нерегулярні рейси. Пункт 3.8 «Положення про порядок видачі дозволів, що регулюють доступ експлуатантів на ринок авіаційних перевезень та робіт», затвердженого Наказом Державного департаменту авіаційного транспорту України від 24.04.96 р. № 118.

Повітряна траса – це диспетчерський район або його частина, що являє собою коридор у повітряному просторі, обмежений за висотою та шириною, призначений для безпечного

виконання польотів повітряними суднами і забезпечений аеродромами, засобами навігації, контролю та управління повітряним рухом. Стаття 9 Повітряного кодексу України від 4 травня 1993 року № 3167-ХІІ.

Повітряне судно (ПС) – будь-який апарат, що підтримується в повітрі за рахунок його взаємодії з повітрям, виключаючи взаємодію з повітрям, яке відбите від земної поверхні. Пункт 5 «Порядку збирання та практичного використання інформації бортових систем реєстрації на підприємствах цивільної авіації України», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 02.12.96 р. № 382.

Повітряний рух – рух повітряних суден у польоті, а також при маневруванні на майдані аеродрому. Підпункт 2.1.25 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. № 486.

Податок із власників транспортних засобів – платниками податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів є підприємства, об'єднання та організації, які є юридичними особами, іноземні юридичні особи, а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають власні транспортні засоби (автомобілі, мотоцикли, моторолери, трактори та мотоблоки) та інші самохідні машини і механізми на пневматичному ході. Платниками податку є також власники моторних човнів (катерів, яхт), мотосаней. Ставки та порядок сплати податку встановлюються місцевими Радами народних депутатів базового рівня. Податок не справляється з власників машин і механізмів на гусеничному ході, а також зернозбиральних і спеціальних комбайнів з двигунами. Стаття 1 Закону України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» від 11 грудня 1991 року № 1963-ХІІ.

Подорожній лист – первинний документ про облік вантажних автомобільних перевезень, що всебічно характеризує роботу автомобіля і водія з моменту їх виїзду з автотранспортного підприємства і до повернення на підприємство (пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні»,

затверджених Наказом Міністерства транспорту України 14.10.97 р. № 363). Подорожній лист – документ обліку роботи транспортного засобу та водія. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №176.

Поїзд – сформований та екіпірований склад вагонів (тролейбусів) або одиничний вагон (тролейбус), який обслуговується водієм або поїзною бригадою. Пункт 1.1 «Правил експлуатації трамвая та тролейбуса», затверджених Наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 10.12.96 р. № 103.

Порт – транспортне підприємство, призначене для обслуговування суден, пасажирів і вантажів на відведеній порту території та акваторії, а також перевезення вантажів і пасажирів на судах, що належать порту. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147.

Портові збори – у морському порту стягуються такі цільові портові збори: корабельний, причальний, якірний, каналний, маяковий, вантажний, адміністративний та санітарний. їх розмір установлюється Кабінетом Міністрів України. Використання портових зборів допускається виключно за їх цільовим призначенням. Стаття 84 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Пошкодження багажу – фізичні чи хімічні зміни, через які суттєво зменшилася вартість багажу чи вантажу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 р. № 526.

Пошта – сукупність поштових відправлень та закритих поштових речей (пункт 1.6 «Правил перевезення пошти автомобільним транспортом», затверджених Наказом Міністерства зв'язку України, Міністерства транспорту України від 12.03.97 року № 32/76, пункт 1.1 «Правил перевезення пошти та експлуатації поштових вагонів на залізницях України», затверджених Наказом Міністерства зв'язку і Міністерства транспорту України від 20.03.97 року № 26/90).

Поштовий вагон – залізничний вагон спеціальної конструкції, призначений для перевезення, обробки та обміну пошти на шляху прямування. Пункт 1.1 «Правил перевезення пошти та експлуатації поштових вагонів на залізницях України», затверджених Наказом Міністерства зв'язку і Міністерства транспорту України від 20.03.97 № 26/90.

Поштовий контейнер – спеціалізований контейнер, призначений для перевезень та тимчасового зберігання пошти. Пункт 1.6 «Правил перевезення пошти автомобільним транспортом», затверджених Наказом Міністерства зв'язку України, Міністерства транспорту України від 12.03.97 року №32/76.

Поштовий маршрут – шлях прямування транспорту між підприємствами зв'язку. Пункт 1.6 «Правил перевезення пошти автомобільним транспортом», затверджених Наказом Міністерства зв'язку України, Міністерства транспорту України від 12.03.97 року № 32/76.

Прибережне плавання – плавання в обмежених районах з допустимим віддаленням від берега не більше 20 миль. Пункт 2.3 «Положення про безпечне укомплектування екіпажами морських суден рибного господарства», затвердженого Наказом Державного комітету рибного господарства України від 05.05.99 року № 68.

Приймання вантажу – подання вантажовідправником підготовленого для відправлення вантажу та товарно-транспортних документів перевізнику з наступним навантаженням на транспортний засіб та оформлення документів про прийняття вантажу перевізником для відправлення. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. №363.

Приймач-здавач багажу – службовець станції, який приймає багаж та вантажобагаж до перевезення у багажному вагоні та видає його на станціях зупинки поїзда працівникам станції або пасажиру. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Приміський квиток – документ для проїзду в приміському сполученні одного або декількох пасажирів на вказаний поїзд або дату. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Причал – комплекс будівель та гідротехнічних споруд, які функціонують у складі порту, пристані або самостійно і призначені для підходу, швартування, стоянки та обслуговування суден, посадки і висадки пасажирів, вантажних операцій тощо. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147.

Проїзний документ – документ встановленого Укрзалізницею зразка, який посвідчує право пасажирів на проїзд залізничним транспортом. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Пряме залізничне сполучення – перевезення вантажів і пасажирів у межах двох і більше залізниць України. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Пряме змішане сполучення – перевезення, що здійснюється залізницями разом з іншими видами транспорту за єдиним транспортним документом, складеним на весь шлях прямування. Стаття 1 Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР.

Регістр судноплавства України є національним класифікаційним товариством, яке здійснює технічний нагляд і проводить класифікацію морських і річкових торговельних суден відповідно до статті 22 Кодексу торговельного мореплавства України (176/95-ВР) і статей 26 і 29 Закону України «Про транспорт» (232/94-ВР). Регістр здійснює в межах своєї компетенції нагляд за виконанням вимог міжнародних конвенцій, угод і договорів, у яких бере участь Україна. Пункт 1 «Положення про Регістр судноплавства України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 1998 р. № 814.

Регулярний рейс – рейс, що входить до серії польотів, пов'язаних із громадськими перевезеннями пасажирів, вантажу та пошти, які доступні для загального платного користування та виконуються згідно з офіційно затвердженим розкладом руху між одними й тими ж двома чи більше пунктами, незалежно від комерційної завантаженості. До регулярних рейсів належать і додаткові рейси цієї серії, які виконуються цим же експлуатантом. Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 28.01.99 року №41.

Реєстраційний знак повітряного судна – знак, який складається з групи символів та надається Укрaviaцією конкретному повітряному судну, що реєструється у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Реєстрація квитків та оформлення багажу – один із етапів технології обслуговування пасажирів, який передбачає визначення точної кількості пасажирів на рейс, зважування та оформлення багажу для перевезення. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Рейс автобуса – рух автобуса від початкової до кінцевої зупинки маршруту. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Рейс електротранспорту – рух трамвая (тролейбуса) від початкової до кінцевої зупинки маршруту. Розділ 1 «Правил користування трамваем і троллейбусом у містах України», затверджених наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18.11.1997 р. №22.

Річковий транспорт – до його складу входять підприємства річкового транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, порти і пристані, судна, суднобудівно-судноремонтні заводи, ремонтно-експлуатаційні бази, підприємства шляхового господарства, а також підприємства зв'язку, промислові,

торговельні, будівельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу річкового транспорту. Стаття 27 Закону України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР.

Розклад руху – графік або таблиця, що містить відомості про час прибуття, стоянки та відправлення поїзда. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року №297.

Рухомий склад автомобільного транспорту – для здійснення перевезень вантажів, пасажирів, багажу та пошти автотранспортні підприємства і організації повинні мати рухомий склад: вантажні автомобілі і автомобільні причеми різної вантажопідйомності (бортові, самоскиди, фургони, цистерни, автомобілі і автомобільні причеми з ізотермічними та іншими спеціалізованими кузовами), автомобілі підвищеної прохідності, автомобілі-тягачі з напівпричепами, автобуси різних типів і легкові автомобілі, включаючи таксомотори. Пункт 12 «Статуту автомобільного транспорту Української РСР», затвердженого Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року № 401.

Ручна поклажа – предмети або речі, які перевозяться разом з пасажирами. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Ручна поклажа пасажира авіатранспорту – речі пасажира, які знаходяться під час перевезення під наглядом самого пасажира. Пункт 2 «Положення про взаємодію в контрольованій зоні аеропортів та авіапідприємств щодо забезпечення авіаційної безпеки», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 16 квітня 1997 р. № 140.

Ручна поклажа пасажира автотранспорту – упаковані для перевезення речі, що перевозяться пасажиром. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», зат-

верджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Самохідне судно – судно з механічним двигуном, який є енергетичним джерелом для його руху. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. №1147.

Сертифікат експлуатанта – оформлений у встановленому порядку чинний документ, який засвідчує, що експлуатант здатний виконувати повітряні перевезення відповідно до вимог чинного законодавства України. Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 28.01.99 року № 41.

Сертифікат льотної придатності – документ, що свідчить про відповідність екземпляра повітряного судна чинним вимогам льотної придатності і дає право на льотну експлуатацію повітряного судна згідно з установленими обмеженнями. Пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Сертифікат типу – юридичний документ, що засвідчує відповідність типу авіаційної техніки чинним вимогам норм льотної придатності. Пункт 1.4 «Правил видачі дозволів на бортові радіостанції цивільних повітряних суден України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 21 вересня 1999 р. № 461, пункт 1.4 «Правил реєстрації цивільних повітряних суден в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.09.99 року № 434.

Спеціалізовані автомобілі – це автомобілі, які за своєю конструкцією та обладнанням призначені для перевезення пасажирів або вантажів певних категорій. Пункт 4.6 «Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті», затверджених Державним департаментом автомобільного транспорту України № 43 від 10.02.98.

Спеціальні автомобілі – це автомобілі, які за своєю конструкцією та обладнанням призначені для виконання спеціальних робочих функцій. Пункт 4.6 «Норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті»,

затверджених Державним департаментом автомобільного транспорту України № 43 від 10.02.98.

Сполучення пасажирське – перевезення пасажирів, багажу та вантажобагажу в пасажирських, швидких, фірмових поїздах між пунктами, розташованими: а) на мережі однієї залізниці – місцеве; б) на мережі двох та більше залізниць – пряме. Залежно від способів доставки пасажирів до місця призначення пасажирське сполучення поділяється на пересадкове та безпересадкове. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Судна закордонного плавання – будь-які плавзасоби, що прибувають на митну територію України або відбувають з цієї території.

Судно – плавуча інженерна споруда, що використовується або може бути використана як засіб для перевезення вантажів і пасажирів та виконання інших робіт на воді. Пункт 2 «Положення про прикордонний режим», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147.

Судновий агент – особа, яка надає судовласнику послуги на основі морського агентського договору.

Судновий патент (судновий білет) – реєстрація судна у Державному судовому реєстрі України засвідчується свідоцтвом про право плавання під Державним прапором України (судновий патент), а реєстрація у Судновій книзі України – судовим білетом. За реєстрацію судна у Державному судовому реєстрі України або Судновій книзі України і будь-які подальші записи, пов'язані зі змінами стосовно реєстрації суден, стягується встановлений збір, порядок стягнення та розмір якого встановлюються Міністерством транспорту України за погодженням з Міністерством економіки України. Стаття 28 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Судновласник – юридична або фізична особа, яка експлуатує судно від свого імені незалежно від того, є вона власником судна чи використовує його на інших законних підставах. Стаття 20 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Тайм-чартер – надання фрахтувальнику судна, укомплектованого екіпажем. Стаття 203 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.

Таксі – спеціальний легковий автомобіль, обладнаний таксометром і призначений для перевезення пасажирів та багажу в порядку індивідуального користування. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Тара – основний елемент упаковки, що являє собою виріб для розміщення продукції. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Тариф на налив – вартість наливу 100 т нафти на пункті наливу. Розділ «Терміни і визначення» «Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти», затвердженої Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30 липня 1999 року № 993.

Тариф на перевалку – вартість перевалки 100 т нафти на перевалочній нафтобазі. Розділ «Терміни і визначення» «Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти», затвердженої Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30 липня 1999 року № 993.

Тариф на постачання природного газу – тариф, який забезпечує покриття обґрунтованих витрат ліцензіата на постачання ним природного газу і розміру прибутку, включаючи податки, обов'язкові платежі та відрахування.

Тариф пасажирський – система цін, яка включає затверджені у встановленому порядку розміри плати за перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу, а також правила їх обчислення та застосування. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Тарифи залізничні – тарифи на перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу – система цінових ставок та правил їх застосування, за якими проводяться розрахунки за перевезення залізницями. Пункт 6 «Статуту залізниць України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457.

Тарифна виручка – кошти, що сплачуються вантажовідправниками за перекачування, перевалку і налив нафти, що складаються із суми добутків відповідних тарифів на обсяги нафти, поділеної на 100. Розділ «Терміни і визначення» «Методики розрахунку тарифів за надані послуги з транспортування нафти територією України магістральними нафтопроводами, перевалки та наливу нафти», затвердженої Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 30 липня 1999 року № 993.

Термін чинності проїзного документа – період часу, протягом якого проїзний документ є чинним для здійснення поїздки. Пункт 1.8 «Правил перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 28.07.98 року № 297.

Товарно-транспортна документація – комплект юридичних документів, на підставі яких здійснюють облік, приймання, передавання, перевезення, здавання вантажу та взаємні розрахунки між учасниками транспортного процесу. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Товарно-транспортна накладна – єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Торговельне судно – самохідна чи несамохідна плавуча споруда, що використовується: 1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, для рибного чи іншого морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей і суден, що зазнають лиха на морі, буксирування інших суден

та плавучих об'єктів, здійснення гідротехнічних робіт чи піднімання майна, що затонуло в морі; 2) для несення спеціальної державної служби (охорона промислів, санітарна і карантинна служби, захист моря від забруднення тощо); 3) для наукових, навчальних і культурних цілей; 4) для спорту; 5) для інших цілей. Стаття 15 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року, №176/95-ВР.

Транзитні перевезення – це перевезення через територію України вантажів (продукції, товарів), вироблених за її межами без будь-якого їх використання в Україні та передачі іншому власнику. До транзитних перевезень прирівнюють також транспортування через територію України нафти, нафтопродуктів, природного газу та інших рідин і газоподібних речовин трубопроводами. Пункти 9,10 «Правил здійснення транспортно-експедиційної діяльності під час перевезення зовнішньоторговельних і транзитних вантажів», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 21 вересня 1993 р. № 770.

Транспортна мережа – сукупність транспортних сполучень, якими здійснюються пасажирські перевезення. Пункт 2 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Транспортна послуга – перевезення вантажів та комплекс допоміжних операцій, що пов'язані з доставкою вантажів автомобільним транспортом. Пункт 1 «Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 14.10.97 р. № 363.

Транспортний документ – документ, відповідно до якого здійснюється міжнародне перевезення товарів, у тому числі документи, за якими здійснюється перевезення до митного кордону (при вивезенні товарів) та від митного кордону до місця призначення (при ввезенні товарів). Пункт 1.7 «Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації», затвердженої Наказом Державної митної служби України від 09.07.97 р. № 307.

Транспортування – виробничий процес, який включає накопичення, вантаження, вивантаження, перевезення, а також зберігання вантажів на транспортних складах. Розділ 3 «Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його

безпечного морського перевезення», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14.12.98 року № 497.

Трансферний багаж – зареєстрований багаж трансферного пасажирів, який прийнято для перевезення від пункту відправлення до пункту призначення з перевантаженням у пункті трансферу. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року №526.

Трансферний пасажир – пасажир, який згідно з договором повітряного перевезення прибув в аеропорт одним рейсом, а далі прямує іншим рейсом. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Туристичні перевезення – це перевезення пасажирів по задалегідь визначених маршрутах з туристичною метою. Пункт 14 «Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176.

Українське судно – судно, зареєстроване у Державному судовому реєстрі, Судновій книзі. Пункт 1 «Порядку митного оформлення продукції морського промислу, яка ввозиться на митну територію України», затвердженого Наказом Державної митної служби України від 17.08.98 року №504.

Уповноважений агент експлуатанта – відповідальна особа, що представляє експлуатанта чи виступає від його імені під час виконання формальностей, пов'язаних із прильотом повітряного корабля даного експлуатанта. Пункт 1.3 «Інструкції про порядок розшуку багажу, що не надійшов до аеропорту призначення», затвердженої Наказом Міністерства транспорту України від 01.11.99 року № 526.

Учасник дорожнього руху – особа, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин. Пункт 1.9 «Правил дорожнього руху», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. № 1094.

Фактичний перевізник – особа, яка не є договірним перевізником, але за його повноваженнями виконує повітряне перевезення або частину повітряного перевезення. Наявність зазначених повно-

важень передбачається доведенням від протилежного. Пункт 1.4 «Положення про порядок проведення конкурсу на право експлуатації міжнародної повітряної лінії», затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 28.01.99 року № 41.

Фрахт – це провізна плата власнику транспортного засобу за перевезення вантажів або пасажирів будь-якими шляхами сполучення, особливо морськими і водними. Лист Державної податкової адміністрації України від 13 травня 1998 року № 5047/11/15-2216 «Щодо визначення терміну «фрахт» та поширення на цей вид оподаткованого доходу норм міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування».

Централізовані перевезення – при централізованих перевезеннях автотранспортні (транспортно-експедиційні) підприємства та організації, поєднуючи перевезення і транспортно-експедиційне обслуговування, здійснюють за договором на перевезення вантажів вивіз (завіз) вантажів із промислових підприємств, баз, складів, станцій залізниць, портів (пристаней) і аеропортів. Пункт 38 «Статуту автомобільного транспорту Української РСР», затвердженого Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року № 401.

Цивільне повітряне судно – повітряне судно є цивільним, якщо воно зареєстровано у державному реєстрі цивільних повітряних суден. Стаття 15 Повітряного кодексу України від 4 травня 1993 року № 3167-ХІІ.

Чартер – договір про фрахт ПС, у якому зазначені сторони, розмір фрахту, період виконання конкретної за номенклатурою та обсягом роботи, позначення ПС та вантажу, місце завантаження і призначення. Пункт 3.19 «Правил з питань процедур експлуатаційної сертифікації та інспектування експлуатантів», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 08.08.96 р. № 254.

Чистий транспортний документ – це документ, який не має застережень чи поміток, що безпосередньо констатують дефектний стан товару та/або упаковки.

Член екіпажу повітряного судна – особа авіаційного персоналу, якій в установленому порядку доручено виконання певних обов'язків на борту повітряного судна протягом виконання політ-ного завдання. Підпункт 2.1.41 пункту 2.1 «Правил видачі свідоцтв

авіаційному персоналу в Україні», затверджених Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.98 р. № 486.

Ядерне судно – це судно, що обладнане ядерною енергетичною установкою. Стаття 15 Кодексу торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР.